

Радченко А.А.,
голова правління,
ПАТ «Аграрний фонд», м. Київ

Radchenko Andrii,
Chairman of the Board
of PJSC "Agrarian Fund", Kyiv

СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ В РЕГІОНІ

Радченко А.А. Система державного регулювання агропромислового комплексу в регіоні. Основним завданням статті є визначення ступеня участі держави в розробленні ефективної системи управління агропромисловим комплексом та механізмів її реалізації на регіональному рівні. У статті визначено основні функціональні зобов'язання новостворених державних структур, які будуть регулювати діяльність у сфері агропромислового комплексу. У роботі наведено оптимальну схему управління агропромисловим комплексом на регіональному рівні та досліджено основні принципи, на яких вона побудована. Охарактеризовано особливості здійснення державного регулювання агропромислового комплексу в регіоні, які ґрунтуються на науково обґрунтованих і підтверджених вітчизняною та зарубіжною практикою принципах і методах управління з урахуванням загальнодержавних, галузевих та регіональних масштабів. Наведений перелік основних напрямів і механізмів економічного регулювання регіонального агропромислового комплексу.

Ключові слова: агропромисловий комплекс, державне регулювання, механізми управління, система, регіон.

Радченко А.А. Система государственного регулирования агропромышленного комплекса в регионе. Основной задачей статьи является определение степени участия государства в разработке эффективной системы управления агропромышленным комплексом и механизмов ее реализации на региональном уровне. В статье определены основные функциональные обязательства новых государственных структур, которые будут регулировать деятельность в сфере агропромышленного комплекса. В работе представлена оптимальная схема управления агропромышленным комплексом на региональном уровне и исследованы основные принципы, на которых она построена. Охарактеризованы особенности осуществления государственного регулирования агропромышленного комплекса в регионе, основанные на научно обоснованных и подтвержденных отечественной и зарубежной практикой принципах и методах управления с учетом общегосударственных, отраслевых и региональных масштабов. Представлен перечень основных направлений и механизмов экономического регулирования регионального агропромышленного комплекса.

Ключевые слова: агропромышленный комплекс, государственное регулирование, механизмы управления, система, регион.

Radchenko Andrii. System of state regulation of agro-industrial complex in the region. The formation of a new organizational and economic management mechanism based on the regional agro-industrial complex is due, first of all, to the emergence of agribusiness structures based on private ownership, which do not accept administrative management methods. This circumstance defined the vector of reforming the system of management of the agro-industrial complex at the level of the region, which should be based on optimistic domestic and foreign experience, where the separation in the system of management of agricultural production of functions of state and economic management is the norm and promotes the building of an effective system of relations between commodities management. Therefore, in modern conditions there is a need for the formation of appropriate state regional structures, the function of which would be to coordinate the activities of producers of all forms of ownership and management, as well as the system of relations between management structures and agricultural enterprises. Therefore, the purpose of our article is to determine the degree of state participation in the development of an effective management system of agro-industrial complex and mechanisms for its implementation at the regional level. The article defines the basic functional obligations of the newly created state structures that will regulate the activity in the sphere of the agro-industrial complex. The paper presents the optimal scheme of management of agro-industrial complex at the regional level and explores the basic principles on which it is based. The peculiarities of the state regulation of the agro-industrial complex in the region, which are based on scientifically grounded and confirmed by domestic and foreign practice, principles and methods of management taking into account national, branch and regional scales, are characterized. The list of main directions and mechanisms of economic regulation of regional agro-industrial complex is presented. It is proved in the work that the regional agro-industrial complex occupies a priority place in the national economy, as it is a vital sector in the overall structure of the country's economy.

And, the participation of the state in the regulation of the agro-industrial complex will ensure the food independence of the country, will help to create incentives for the development of other branches of the national economy on the basis of the implementation of effective mechanisms of management of the regional agro-industrial complex. The scientific opinions presented in this article, the conclusions formulated and the proposals developed can be used in the activities of state, regional and local authorities in the development of regional targeted programs and strategies for the development of agro-industrial complex in the long run.

Key words: agriculture, government regulation, control mechanisms, the system area.

Постановка проблеми. Формування нового організаційно-економічного механізму управління на основі регіонального агропромислового комплексу пов'язано насамперед із появою агробізнесових структур, заснованих на приватній формі власності, які не сприймають адміністративних методів управління. Така обставина визначила вектор реформування системи управління агропромисловим комплексом на рівні регіону, що має ґрунтуватися на оптимістичному вітчизняному та зарубіжному досвіді, де поділ у системі управління аграрним виробництвом функцій державного і господарського управління є нормою і сприяє побудові ефективної системи відносин між товаровиробниками та органами управління. Значна роль при цьому відводиться різного роду кооперативам, об'єднанням, інформаційно-консультаційним службам, що працюють на основі взаємовигідного співробітництва з виробниками сільськогосподарської продукції.

Тому в сучасних умовах виникає необхідність у формуванні відповідних державних регіональних структур, у функції яких входила б координація діяльності товаровиробників усіх форм власності і господарювання, а також системи відносин управлінських структур і сільськогосподарських підприємств, що і стало підґрунтям для дослідження теми.

Аналіз останніх досліджень. Проблематику державного регулювання агропромислової сфери досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні вчені-економісти, серед яких окремо варто виділити С. Брю, В. Гейця, Б. Данілішина, А. Маршалла, К. Макконела та ін. Приділили увагу дослідженню державної політики в агропромисловому комплексі такі вітчизняні науковці, як В. Амбросов, Т. Лозинська, П. Саблук, Т. Маренич, В. Юрчишин та ін.

Водночас проблеми формування раціональної системи державного регулювання агропромислового комплексу регіону потребують на сучасному етапі поглибленого дослідження.

Постановка завдання. Метою роботи є визначення ступеня участі держави в розробленні ефективної системи управління агропромисловим комплексом та механізмів її реалізації на регіональному рівні.

Виклад основного матеріалу. Під впливом сучасних трансформаційних змін в Україні повинні створюватися спільно з Міністерством аграрної політики та продовольства відповідні державні структури, на які були б покладені такі функціональні зобов'язання, як:

- здійснення координації, регулювання і взаємодії підприємств усіх форм господарювання, сприяння встановленню взаємовигідних економічних відносин між господарюючими суб'єктами;

- сприяння розвитку інтеграції в межах єдиної організаційно-господарської системи, соціальної інфраструктури;

- обґрунтування розмірів необхідних капітальних вкладень, державних кредитів, дотацій і компенсацій, розподіл виділених державних ресурсів і контроль за їх цільовим використанням;

- розроблення заходів щодо підтримання та розвитку сільськогосподарських технологій, матеріально-технічної бази, охорони навколишнього середовища;

- сприяння процесу формування стабільного ринку сільськогосподарської продукції, аналіз та оцінка результатів господарської діяльності,

- розроблення рекомендацій та заходів щодо підвищення її ефективності;

- організація підготовки, перепідготовки, стажування та підвищення кваліфікації працівників [5, с. 34].

Загальна оптимальна схема управління агропромислового комплексу наведена на рис. 1.

Створена схема належить до підсистеми господарського муніципального самоврядування. Вона заснована на принципах розмежування функцій державного і господарського управління, невтручання в господарську діяльність товаровиробників, надання їм повної господарської самостійності і надання науково обґрунтованих консультаційних послуг із проблем розвитку господарств.

З переходом до нової організаційної структури управління агропромисловий комплекс матиме позитивні тенденції за обсягами виробництва сільськогосподарської продукції, сприятиме підвищенню ефективності функціонування агробізнесу загалом.

У загальному розумінні за сучасних ринкових умов господарювання система управління агропромисловим комплексом повинна розвиватися й удосконалюватися в напрямі державного управління та місцевого самоврядування з чітко розподіленими по вертикалі і горизонталі функціями. Це передбачає перехід органів управління регіонів від функцій безпосереднього державного управління агропромислового комплексу до функцій державного регулювання, координації міжгалузевих і міжрегіональних зв'язків.

Державне регулювання в агропромисловому комплексі, на нашу думку, має базуватися на науково обґрунтованих і підтверджених вітчизняною та зарубіжною практикою принципах і методах управління з урахуванням загальнодержавних, галузевих та регіональних масштабів.

Стосовно цих масштабів, з огляду на їхню єдність, цілісність, взаємодію та взаємозв'язок, принципи державного регулювання в агропромисловому комплексі на державному і регіональному рівнях визначаються такими факторами: економічною ситуацією на ринку продовольства і сільськогосподарської сировини; рівнем цін на основні види матеріально-технічних ресурсів та сільськогосподарської продукції, необхідністю підтримки їх співвідношення і паритету інтересів

Рис. 1. Схема управління агропромисловим комплексом у регіоні

товаровиробників; слабким ступенем монополізації сільського господарства, його нездатністю швидко реагувати на зміну попиту і пропозиції на продовольчих ринках; соціальною значущістю постачання населення продуктами харчування та забезпечення продовольчої безпеки країни загалом; завданням раціонального використання та охорони землі як загальнонаціонального надбання, що є не тільки засобом виробництва, але і місцем проживання людини, яке має бути безпечним для її життя та добробуту [8, с. 11].

Одним із основних механізмів державного регулювання, на наш погляд, є розвиток інформаційно-консультативної служби, концепція якої повинна бути заснована на глибокому аналізі світової практики з урахуванням специфіки сучасної соціально-економічної ситуації і специфічних територіальних особливостей [7, с. 9].

Основними напрямками розвитку діяльності інформаційно-консультативної служби в системі управління регіональним агропромисловим комплексом є, на наш погляд, такі:

1) поширення інформації про всі нововведення (у законодавстві, в організаційно-економічних питаннях, в техніці та технологіях), про нові сорти сільськогосподарських культур і породи тварин, можливості їхньої адаптації до територіальних умов;

2) експериментальна перевірка нових технологій, сортів, добрив і пестицидів, відпрацювання організаційно-економічних нововведень у базових господарствах;

3) проведення короткострокових семінарів, виставок та інших заходів, забезпечення обміну досвідом;

4) планування обсягу залучення інвестицій (бізнес-планування), фінансовий менеджмент, розроблення інженерно-технічних проектів, проведення маркетингових досліджень на ринку сільськогосподарської продукції та продовольчих товарів, а також засобів виробництва для сільськогосподарських товаровиробників;

5) надання послуг у сфері бухгалтерського обліку та аудиту;

6) комплексна оцінка ефективності роботи підприємств із правової, економічної і технологічної позицій

та розроблення заходів щодо підвищення ефективності виробництва;

7) надання сільськогосподарським товаровиробникам допомоги в оформленні та отриманні кредитів, квот, матеріальних і технічних підтримок, компенсацій і місцевих пілг;

8) вивчення досвіду передових сільськогосподарських підприємств, поширення якого допоможе іншим господарствам застосовувати нові управлінські і виробничі технології, тощо [2, с. 90].

Нині інформаційно-консультаційна служба є одним із дієвих механізмів управління регіональним агропромисловим комплексом, що забезпечує ефективність і стійкість функціонування сільськогосподарського виробництва. Тут важливо забезпечити методичний супровід діяльності інформаційно-консультаційної служби. Він повинен включати комплекс таких заходів, як: випуск методичних вказівок, проспектів, довід-

кових та інформаційних бюлетенів, створення відеофільмів, розроблення демонстраційних і навчальних комп'ютерних програм тощо. Цій роботі, що вимагає залучення кращих наукових і педагогічних кадрів, повинні передувати глибокий аналіз діяльності сільськогосподарських підприємств та передовий досвід із забезпечення ефективної і стійкої роботи підприємств.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, регіональний агропромисловий комплекс займає пріоритетне місце в національній економіці, оскільки є життєво важливим сектором у загальній структурі господарства країни. А участь держави в регулюванні агропромислового комплексу забезпечить продовольчу незалежність країни, сприятиме створенню стимулів для розвитку інших галузей національної економіки на основі реалізації дієвих механізмів управління регіональним агропромисловим комплексом.

Список використаних джерел:

1. Демяненко С.І. Засади та тенденції розвитку аграрної політики України в контексті європейської інтеграції. *Економіка та управління АПК: збірник наукових праць*. 2009. Вип. 1(66). 126 с.
2. Денисенко А.А. Забезпечення ефективної системи державного регулювання аграрного виробництва. *Економіка АПК*. 2003. № 8. С. 89–96.
3. Закон України „Про державну підтримку сільського господарства України” від 24 червня 2004 р. № 1877-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1877-15> (дата звернення: 11.11.2019).
4. Латинін М.А. Аграрний сектор економіки України: механізм державного регулювання: монографія / М.А. Латинін. Х.: Вид-во «Магістр», 2006. 320 с.
5. Месель-Веселяк В.Я. Розвиток форм господарювання в аграрному секторі України (результати, проблеми). *Економіка АПК*. 2006. № 12. С. 34–41.
6. Могильний О.М. Регулювання аграрної сфери / О.М. Могильний. Ужгород: ІВА, 2005. 400 с.
7. Саблук П.Т. Економічний механізм АПК у ринковій системі господарювання. *Економіка АПК*. 2007. № 2. С. 3–10.
8. Фещенко Н.М. Окремі аспекти державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників. *Агроінком*. 2006. № 3–4. С. 11–19.

References:

1. Demyanenko S.I. (2009) *Zasady ta tendentsiyi rozvytku ahranoyi polityky Ukrayiny v konteksti yevropeyskoyi intehratsiyi* [Fundamentals and tendencies of development of agrarian policy of Ukraine in the context of European integration]. *Economics and Management AIC: A Collection of Scientific Papers*, no. 1(66), 126 p.
2. Denisenko A.A. (2003) *Zabezpechennya efektyvnoyi systemy derzhavnoho rehulyuvannya ahrarnoho vyrobnytstva* [Provision of an effective system of state regulation of agricultural production]. *APK economy*, № 8, pp. 89–96.
3. Verkhovna Rada Ukrayiny (2003) *Zakon Ukrayiny «Pro derzhavnu pidtrymku sil'skoho hospodarstva Ukrayiny»*. [Law of Ukraine «On State Support to Agriculture of Ukraine»] of June 24, 2004 №. 1877-IV. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1877-15> (accessed 11 November 2019).
4. Latinin M.A. (2006) *Ahrarnyy sektor ekonomiky Ukrayiny: mekhanizm derzhavnoho rehulyuvannya: monohrafiya* [Agricultural sector of Ukrainian economy: mechanism of state regulation: monograph]. Х.: Publishing house "Master", 320 p. (in Ukrainian)
5. Mesel-Veselyak V.Ya. (2006) *Rozvytok form hospodaryuvannya v ahrarnomu sektori Ukrayiny (rezultaty, problemy)* [Development of forms of management in the agricultural sector of Ukraine (results, problems)]. *APK economy*, № 12, pp. 34–41.
6. Mogilny O.M. (2005) *Rehulyuvannya ahranoyi sfery* [The regulation of the agrarian sphere]. Uzhhorod: IVA, 400 p. (in Ukrainian)
7. Sabluk D.T. (2007) *Ekonomichnyy mekhanizm APK u rynkoviy systemi hospodaryuvannya* [The economic mechanism of agroindustrial complex in the market economic system]. *APK economy*, № 2, pp. 3–10.
8. Feshchenko N.M. (2006) *Okremi aspekty derzhavnoyi pidtrymky sil'skoho spodaskykh tovarovyrobnykiv* [Some aspects of state support for rural producers of spodsck]. *Agroincom*, № 3–4, pp. 11–19.